

REVISTA CULTULUI MOZAIC din R.P.R.

APARE BILUNAR

În pag. 3:

REVISTA PRESEI EVREIEȘTI

În pag. 5:

PE URMELE CELOR 10 TRIBURI?

În pag. 6-7:

O NOVELĂ de IOSEF OPATOȘU

Anul X — Nr. 122

12 pagini, 1 leu

15 AUGUST 1965 • AV — ELUL 5725

Redacția : București — str. D. Racoviță, 8 — telefon 13.25.38

PE DRUMUL

LUI 23 AUGUST

SUIȘ CONTINUU

În istoria popoarelor există date pe care scurțarea timpului, departe de a le estompa, le conferă an de an o tot mai mare strălucire. O asemenea dată este pentru poporul român 23 August 1944.

De atunci au trecut ceva mai mult de două decenii. Privind prin perspectiva istoriei, două decenii reprezintă un răstimp foarte scurt; dar prin realizările și victoriile obținute, acest răstimp va rămâne pentru totdeauna ca una din cele mai bogate, mai fecunde și mai binefăcătoare perioade din istoria României. Căci 23 August 1944 este data-hotărâ din două epoci istorice: în această zi poporul român a slăbit cătusele robiei fasciste, și-a recucerit libertatea, independența și onoarea națională, pornind cu toate pinzele întinse spre un viitor de bunăstare, lumină și progres. Un capitol de lupte grele și jertfe dureroase s-a încheiat în această zi și a început un capitol nou — cel mai măreț, cel mai de seamă din întreaga istorie a României.

Acești 21 de ani care au trecut de la eliberare au fost un suiș continuu, un mers ascendent spre progres. De la înălțimea la care a ajuns poporul întreg și fiecare cetățean al țării în parte vede și înțelege mai limpede decât oricând semnificația lui 23 August.

În prezent România nu mai este una din țările înapoiate ale Europei, prezență abia luată în seamă pe arena internațională, cum a fost pe timpul burzheziei. Generația care s-a ridicat în anii puterii populare numai cu greu poate înțelege cum a fost posibil ca țara aceasta bogată și frumoasă, cu oameni harnici, inteligenți și talentați să fi avut cîndva tristul privilegiu de a se număra printre țările cu cea mai mare mortalitate infantilă, cu cel mai ridicat număr de analfați, țara pelagrei, a plugului de lemn și a neștiinței...

Dar nu numai ei, cei tineri, ci întregul popor, ca și străinii care ne vizitează acum țara, nu pot realiza decât cu greutate imaginea României de ieri. Căci peste această imagine, de domeniu trecutului, se suprapune tabloul luminos al noii României socialiste, cu industria ei în plin avânt impetuos, cu agricultura în continuă înflorire, cu orașe moderne și sate luminoase, cu zeci de mii de școli și universități, cu teatre, biblioteci, cămine culturale și alte aşezăminte de cultură, frecventate din plin. Civilizația, cultura, pulsează puternic prin aceste artere, pătrunzând prin toți porii societății românești. Și e profund simbolic faptul că în viitorii ani pe pământul acesta străjuiește de Carpați și udat de Dunăre se vor aprinde luminile centralelor atomo-electrice, ca o expresie materială a faptului că România a intrat în rândurile statelor celor mai înaintate.

Glăsuț României se face auzit cu autoritate și e luat în seamă în cele mai înalte foruri internaționale. Poziția guvernului și a țării, de respectare a independenței și suveranității naționale, de apărare a libertății și păcii, de neamestec în treburile altor popoare, e primită cu aprobare și sprijinită de toți acei cărora le sînt scumpe aceste valori.

Toate aceste transformări înnoitoare, acest progres impresionant, își găsește expresie în Constituția României socialiste, chintesență a celor mai nobile aspirații și celor mai de seamă realizări ale poporului. Iar jaloanele viitoarelor realizări sînt indicate de directivele noului plan cincinal 1966—1970.

Drumul lui 23 August e un continuu suiș, un mers ascendent, fără oprire. Pe acest drum pășeste, călăuzit cu înțelepciune de conducătorii săi, întregul popor român, naționalitățile conlocuitoare, printre care și cei de credință mozaică. Căci soarele lui 23 August strălucește pentru toți deopotrivă în România socialistă.

Conferință de presă la Strasbourg. Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen răspunde la întrebările ziariștilor

Din cuvîntul rostit de dr. NAHUM GOLDMAN la închiderea sesiunii de la Strasbourg a Congresului Mondial Evreiesc

Mai mult ca oricînd, datorita noastră ca popor este să fim conștienți de problemele mondiale și să nu ne limităm activitatea ca popor la problemele specifice evreiești, ci să începem să gîndim, să discutăm și — ceea ce e cel mai important — să acționăm ca un popor care privește spre problemele mondiale care au o legătură hotărîtoare cu existența și cu viitorul nostru.

Spre a fi mai concret :

1. Trebuie să participăm în mod activ la toate mișcările pentru apărarea păcii și pentru realizarea unui sistem al coexistenței și înțelegerii reciproce între cele două sisteme mondiale, astfel ca războiul și agresiunea să devină imposibile, oriunde ar încerca să se dezvolte.

2. Trebuie să luăm parte, în mod colectiv, la eforturile pentru îmbunătățirea condițiilor economice ale săracilor, să încurajăm și să ajutăm, cît este posibil, toate încercările de a

sprijini țările în dezvoltare, spre a-și îmbunătăți situația...

3. Trebuie să devenim mai mult decît am fost, unul din protagoniștii ideii Organizației Națiunilor Unite, să facem totul pentru ca autoritatea morală și legală a acesteia să crească. Să facem un efort maxim împreună cu mulți alții, spre a sprijini ONU, în cadrul problemelor complexe de care se ocupă, de a stabili un sistem legal universal obligatoriu în privința drepturilor omului, atît pentru indivizi, cît și pentru grupuri minoritare.

AGENCIA TELEGRAFICA ITA TRANSMITE :

Președintele Congresului Mondial Evreiesc, dr. Nachum Goldman a elogiât guvernul român pentru atitudinea sa umanitară în rezolvarea problemei evreiești. „Sintem recunoscători — a spus dr. Goldman — pentru călduroasa și umana atitudine a României“.

O nouă descoperire
arheologică

Psalmul 151

În ziarul „Tug Morgen Jurnal“ din New York publicistul Menashe Ungher publică un amplu articol despre o nouă descoperire arheologică făcută într-una din peșterile din munții Iudei : este vorba de găsierea unui pergament care cuprinde transcrierea unui nou capitol din psalmii lui David.

După cum se știe cartea psalmilor cuprinde 150 capitole. Dar în prima traducere grecească există un capitol în plus — al 151-lea, în care e vorba de lupta lui David cu Goliat. Pe marginea acestui capitol s-au purtat în decursul timpului discuții controversate. Unii exegeți au emis ipoteza că acest capitol este apocrif, că el a fost redactat de alt autor în limba ebraică și că versiunea elină ce s-a păstrat nu ar fi decît o traducere. Alții au considerat că regele David este autorul capitolului 151, ca și al celorlalte 150 capitole din psalmi.

De altfel, diferite indicii făceau să se presupună că au existat și alte capitole din psalmi în afara de cele incluse în versiunea ebraică. Așa de pildă, cu opt secole în urmă Timoteus afirmă într-una din scrierile sale că într-una din peșterile din apropiere de Iericho s-ar găsi 200 capitole inedite din psalmii lui David. Într-un catalog al bibliotecii papale din Roma, apărut în anul 1759 figurează un manuscris grecesc ce ar cuprinde 5 capitole inedite din psalmi. Ulterior s-a vorbit despre o traducere în limba arameică a acestor capitole.

Pentru oamenii de știință era indubitabil că aceste capitole au fost redactate inițial în limba ebraică, dar că originalul s-a pierdut, ajungînd la noi doar textul în traducere. În diferite epoci, savanții au încercat să re-trădăcă în ebraică respectivele capitole. Astfel, în anul 1833 Solomon Plesner a publicat la Berlin o traducere ebraică a capitolului 151.

Lată însă că în anul 1956 beduii arabi au descoperit într-una din peșterile din munții Iudei un manuscris conținînd un număr de 33 capitole inedite din psalmi. Dat fiind gradul de deteriorare al pergamentului, munca de descifrare a cerut mai mulți ani, dar în cele din urmă ea a fost dusă la bun sfîrșit.

קִנְיָ הַיְיָ מִכְּנִי אֲחִי, וְעֵינַי מִכְּנִי לְעוֹלָם
וְיִשְׁמְכֵנִי רוּחַ לְעוֹלָם, וְיִשְׁמְכֵנִי רוּחַ לְעוֹלָם
וְיִשְׁמְכֵנִי רוּחַ לְעוֹלָם, וְיִשְׁמְכֵנִי רוּחַ לְעוֹלָם
אֲמַרְתִּי אֲנִי בְּנִשְׁכֵּי הָהָרִים לֹא יִעֲדוּ לִי וְהַנְּבִיעוֹת
לֹא יִגְדְּלוּ

עַל כֵּן עָנִיתִי אֶת דְּבָרֶיךָ, וְהִנֵּנוּ אֶת מִשְׁכַּנִּי
כִּי מִי יִגְדֵּל וְיִכְבֵּד, וְעַתָּה אֶת מִשְׁכַּנִּי אֶרְוֶה
הַכּוֹל :

וְהָאֵלֹהִים הַכּוֹל, הוּא שֶׁמֶעַ וְהוּא הוֹדֵן
שֶׁלֶחַ נְבוֹאָה לְמוֹשֶׁה, אֶת שְׂכָרָא לְדָוִד :
וְיָצָא אֲחִי לְקִרְיָתוֹ, יֵצֵא הָהָר וְיִשְׁכֵּן הָרָחֵק :

הַנְּבִיעוֹת בְּקוֹמָתָם, הַיּוֹסֵם בְּשִׁעָתָם
לֹא בָרַח הֵן כֵּן :
וְיִשְׁמְכֵנִי וְקִנְיָ מִכְּנִי הַנּוֹעַן, וְיִשְׁמְכֵנִי בְּשִׁמְן הַקֹּדֶשׁ :
וְיִשְׁמְכֵנִי נִגִּיד לְעַמִּי, וְיִשְׁמְכֵנִי בְּכֹחַ בְּרִיתוֹ.

Scrierea în acest manuscris este identică cu aceea din celelalte pergamente descoperite în ultima vreme în peșterile din munții Iudei.

V. R.

(Continuare în pag. 2-a)

Scrisoarea adresată de Sanctitatea Sa Vasken I

Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit următoarea scrisoare din partea Sanctității Sale Vasken I, Catolicos suprem și patriarhul tuturor armenilor, care ne-a vizitat țara în cursul lunii iunie a.c.

Eminenței Sale

DR. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic
din R.P.R.

București

Mulțumim bunului Dumnezeu că vizitînd după zece ani România, am avut marea bucurie să vă găsim sănătos, în fruntea conducerii cultului și credincioșilor Dv., plin de viață și lumină, așa precum v-am cunoscut în trecut. Încă din primele începuturi de cînd ne-am cunoscut, noi am rămas

Sanctitatea Sa Vasken I

legat de personalitatea Dv. cu un adînc sentiment de simpatie și prețuire. Vă încredințăm că aceste sentimente vor rămîne întotdeauna vii în inima noastră.

Poate această stare sufletească se datorește în bună parte și destinului nefericit pe care popoarele noastre l-au avut în trecut. Secolul nostru a fost, precum se știe, pătât de două mari grozăvii barbare, de două genociduri. Primul în anul 1915, în Turcia otomană cînd au fost masacrați aproape două milioane de armeni și al doilea în timpul ultimului război mondial, cînd au fost exterminați șase milioane de fii ai biblicului popor evreiesc. De curînd s-a publicat un document din arhivele procesului de la Nuremberg, care arată că în ajunul atacului Germaniei fasciste asupra Poloniei, la 28 august 1939, Hitler a convocat statul său major la Obersalzberg și a declarat : „Am dat ordin ca forțele noastre armate să pătrundă în Polonia. Biruința noastră va fi garantată de repeziune și cruzime. În definitiv cine își mai aduce aminte acum de masacrele armenesti ?“

(Continuare în pag. 3-a)

LECTURA TOREI

pictură de RAAB

Acum 50 de ani...

CURIERUL ISRAELIT din 31 iulie 1915 publică știrea morții dr.-ului Karpel Lippe însoțind-o de un necrolog din care cităm:

„Moartea nemiloasă nu s-a mulțumit cu recolta ce o culege pe câmpiile de luptă, ci ne-a secerat anul acesta și din cei mai buni frați ai noștri rămași acasă. După lordul Rotschild, Jacob Barth, Cantar, I. L. Pereț, dr. Schwartzfeld și alți iluștri fii ai poporului nostru, telegramul ne-a adus săptămîna trecută vestea despre plecarea din lumea celor vii a bătrînului dr. Lippe. Prin moartea lui dispărea una din figurile cele mai luminoase ale iudaismului. Cu vasta cultură iudaică, el, medicul atît de popular din Iași, ne reamintea din trecut de acei mari fii aleși ai neamului nostru care erau în același timp rabini și medici. De aici marea lui popularitate. Pentru dr.-ul Lippe medicina nu era o profesiune rentabilă, ci un adevărat apostolat și nici vasele lui cunoștințe iudaice nu le-a exploatat decît numai pentru luminarea maselor... În scrierile sale el dovedește o erudiție atît de adîncă, el atacă și tîlmăcește chestiuni din cele mai dificile cu atîta agerime de spirit, încît de multe ori te pune în uimire.”

În numărul de vineri 7 august 1915 al celuiiași ziar, sub titlul „Evreii în literatura română” se publică următoarea notă:

„Sub titlul „Rumanian Birus and Beast Stories (London, published for the Folklore Society, 1915, 381 pag.), Societatea folclorică engleză a publicat o culegere de basme românești asupra păsărilor și animalelor. Tîlmăcătorul lor e dr. dr. M. Gaster, vicepreședintele acestei societăți și rabinul comunității israelite portugheze din Londra. Culegerea este însoțită de un foarte interesant studiu al d-lui dr. M. Gaster asupra folclorului român.”

Tot cu privire la basmele românilor a scris și Lazăr Săineanu un studiu însemnat, premiat de Academia Română.”

La rubrica literară, ziarul „INFRĂȚIREA” de duminică 2 august 1915 anunță: „Colaboratorul nostru dr. A. Steuerman a scos de sub tipar un volum de poezii intitulat Spini.” În continuare, ziarul reproduce recenziile publicate la acest volum de revista „Viața Românească”, sub semnătura G. T. (probabil George Topîrcanu. — N. N.). Iată un fragment:

„Tîrziu, într-o sără de iunie, stam c-o prietenă de vorbă, sub teiul înflorit din fața casei. Era liniște și răcoare și vorba noastră conținea de mult, cînd am rugat pe prietena mea să-mi cînte ceva. C-un glas moale și cam monoton ea a început să-mi cînte atunci, pe o melodie simplă de romanță, niște versuri tot atît de simple și de atingătoare.”

Eu n-o mai iubesc, dar mă-ndeamnă O urmă ce vechi obicei Să trec în amurguri de toamnă Prin dreptul ferestrelor ei.

Auzisem romanța aceasta mai de mult, fără să-i știu autorul. De data asta, însă, strofele ei atît de sincere, tonul ei de automărturisire atît de fi-

resc și de simplu, m-au îndemnat să fac cunoștință cu toată opera poetului necunoscut pentru mine, care le risipise în lume.

Autorul era d. Steuerman. În volumele sale „Lirice”, „Sărăcie”, „O toamnă la Paris”, am găsit multe cîntece și stanțe care mi-au răsplătit din belșug osteneala. Toate se disting prin aceeași notă de tristețe pătrunzătoare, prin aceeași sinceritate a fondului și prin simplitatea formei lipsite de podoabe inutile și de pretenții.”

În același ziar, din 9 august 1915, găsim o corespondență din tîrgul Nămolosa, județul Putna în care se amintește că tîrgul a fost înființat „acum vreo 120 de ani” de către caimacanul Conachi.

PAUL EHRlich

La 20 august se împlinesc 50 de ani de la moartea marelui savant Paul Ehrlich. Alături de Pasteur, Koch și Behring, numele lui Ehrlich se înscrie printre marii binefăcători ai omenirii, printre cei care prin lumina genului lor au adus alinare suferinței omenesci.

Născut la 14 martie 1854 în Silezia, Ehrlich își ia doctoratul în medicină la vârsta de 22 de ani. După terminarea studiilor lucrează ca clinician la spitalul Charité din Berlin. Din cauza devotamentului și abnegației cu care se dăruiește bolnavilor, contractează o infecție pulmonară care-l obligă să se retragă pentru doi ani în Egipt.

Reîntors la Berlin se consacră cercetărilor de laborator. Lucrările sale în domeniul oxidației celulare atrag atenția oamenilor de știință. În anul 1890 e numit profesor al Institutului „Koch” din Berlin. În acea perioadă Ehrlich e cu totul absorbit de cercetările sale în domeniul imunității celulare, în care obține de asemenea realizări remarcabile. Activitatea sa e un exemplu de perseverență și tenacitate devenit clasic. După 605 experimente lungi și anevoioase, reușește împreună cu asistentul său Hata să realizeze produsul „Ehrlich-Hata 606”, medicament care vindecă sifilisul. Acesta descoperire constituie o dată remarcabilă în istoria medicinei moderne.

Ca o recunoaștere a marilor sale merite, lui Ehrlich i se oferă în anul 1903 marea medalie de aur pentru știință și e numit profesor la universitatea din Göttingen. Aici savantul își continuă munca de cercetare îmbogățind știința cu date extrem de prețioase în domeniul oncologiei, hematologiei etc.

Ca o recunoaștere supremă i se conferă, în anul 1908 premiul Nobel.

Institutul lingvistic pentru idiș

La New York și-a început activitatea Institutul pentru lexicologia idiș, creat din inițiativa unui grup de oameni de știință și cercetători ai acestei limbi. Crearea acestui institut științific este strîns legată de un alt act de cultură și anume redactarea Marelui dicționar al limbii idiș, din care a apărut recent primul volum.

Cu zece ani în urmă, un grup de cercetători, filologi și scriitori de limbă idiș a emis ideea alcătuirii unui mare dicționar al limbii idiș, care să cuprindă întregul fond lexical al acestei limbi, așa cum e vorbită în cele mai diferite țări ale lumii și așa cum s-a format în decursul secolelor. Era o idee cu adevărat temerară, a cărei realizare necesita un volum de muncă uriaș, precum și resurse materiale corespunzătoare.

Colegiul redacțional al dicționarului a intrat în legătură cu corespondenți din numeroase țări în care trăiesc evreii, solicitînd să i se trimită materialul lexical. Acesta a fost analizat și prelucrat de un stat major de specialiști, care își desfășoară munca sub îndrumarea a doi filologi de mare prestigiu: dr. Iehuda Iaffe și Idel Mark.

Cum am arătat mai sus, după zece ani de muncă asiduă, redacția a reușit să facă să apară primul volum, de 510 pagini format mare și care nu conține decît jumătate din cuvintele cu litera A. Dar chiar de pe acum apare în mod evident că dicționarul va fi o lucrare monumentală, ce va constitui instrumentul principal de lucru al multor generații de cercetători ai limbii idiș.

Grupul de oameni de știință ce participă la elaborarea dicționarului a fost dinamizat de ideea că un asemenea lexicon trebuie alcătuit în cursul generației noastre, cînd mai trăiesc sute de mii de evreii pentru care idișul este limba maternă. Mai tîrziu, același lucru va fi probabil mult mai greu de făcut.

Grupul de filologi angrenați în pregătirea dicționarului a fost nucleul Institutului lingvistic pentru idiș. Scopul principal al institutului este continuarea lucrărilor în vederea editării dicționarului. În afară de aceasta își propune să desfășoare și alte activități legate de studiul și cercetarea limbii idiș. De asemenea, sînt prevăzute organizarea de seminarii periodice pentru cadrele didactice și cercetătorii care se ocupă de această limbă.

Institutul funcționează pe lângă City-University din New York.

Psalmul 151

(Urmare din pag. I-a)

Ca și în celelalte texte, literele „alef” și „vav” sînt utilizate diferit decît în ebraica ulterioară.

De curînd, cercetătorii I. A. Sandres și Aberman au publicat pentru prima oară textul descifrat al capitolului 151. Am reprodus mai sus textul respectiv în limba ebraică (cu scrierea originală) iar aici dăm traducerea liberă în limba română.

„Mai mic decît frații mei eram și cel mai tînăr din neamul tatălui meu. Și el m-a făcut păstor peste turma lui și paznic la caprele sale. Mîinile mele au mesterit un flaut și degetele mele — o harfă și l-am lăudat pe Domnul.

„Mi-am spus în cugetul meu: Munții nu-i vor sta mărturie iar văile nu-i vor povesti. Înălțați, arborilor, vorbele mele și voi otelilor, laptele mele.

„Căci cine va spune și cine va cuvînta și cine va povesti faptele Stăpînului peste toate? „Dumnezeu le-a văzut pe toate, a ascultat și a încuviințat. El l-a trimis pe profetul său să mă miruiescă și pe Smuel — să-mi dea mîrire.

„Frații mei i-au ieșit în întîmpinare, cei chișei la stat și frumoși la înfățișare; înalți și chișei și cu păr bogat sînt ei, dar nu pe ei i-a ales Dumnezeu.

„Ci El a trimis și m-a luat de la ei și m-a uns cu uleiul sfînt. Și m-a făcut căpetenie peste poporul său și stăpînitor peste fiii legămîntului său.”

Acest capitol nou se adaugă acum celorlalte 150 capitole din psalmii pe care de două mii de ani omenirea îi citește și-i admiră ca un nepieritor monument al creației literare

BILANȚUL MARILOR ÎNFĂPTUIRI

Deosebit de bogat este bilanțul cu care poporul român împlinind anul acesta marea sărbătoare națională, ziua de 23 August.

Sarcinile fundamentale în domeniul economiei naționale stabilite pentru perioada 1960—1965 sînt îndeplinite cu succes.

În anii șesenalului au fost construite și au început să producă, în toate ramurile industriei, 502 întreprinderi și secții noi, înzestrate cu utilaj perfecționat, din care 34 în domeniul energetic, 45 în metalurgie și construcții de mașini, 83 în chimie, 45 în industria materialelor de construcții, 63 în industria lemnului, 224 în industria ușoară și alimentară. Totodată, un număr important de fabrici și uzine au fost dezvoltate și modernizate.

În acest an producția industrială este de 2,24 ori mai mare decît cea din 1959, depășindu-se astfel prevederile planului de șase ani. Creșterea medie anuală a producției industriale în anii șesenalului este de 14,4 la sută, față de 13 la sută cită a fost prevăzută inițial.

Mari succese au fost obținute în industria siderurgică: producția de oțel este în 1965 de peste 3,3 milioane tone, producția de oțeluri aliate a sporit de 3 ori, s-a lărgit sortimentul de laminate și de țevi.

Datorită importanței pe care o are în înzestrarea tehnică a întregii economii naționale, industria constructoare de mașini s-a bucurat de o deosebită atenție. Producția acestei ramuri este în 1965 de 2,6 ori mai mare decît în 1959, ponderea sa reprezentînd peste o pătrime din totalul producției industriale; ea asigură în prezent două treimi din necesarul de utilaj al economiei.

Creșteri apreciabile au înregistrat și toate celelalte ramuri ale economiei naționale.

Cooperativizarea agriculturii a creat condiții pentru avîntul continuu al acestei importante ramuri a economiei, pentru sporirea producției agricole în toate regiunile țării.

În acest an, pe ogoarele patriei lucrează aproape 82 mii de tractoare, aproape 66 mii semănători, peste 38 mii combine și alte mașini agricole.

Dezvoltarea economiei asigură creșterea venitului național cu aproape 65 la sută față de 1959. O pătrime din venitul național a fost repartizată pentru fondul de acumulare, iar 3 pătrimi pentru fondul de consum.

Pe baza sporirii fondului de consum, a crescut nivelul de trai material și cultural al poporului. Salariul real a sporit cu 35 la sută față de 1959. Numărul de salariați a crescut cu 1 300 000, iar fondul de salarii s-a dublat. Reflectînd mărirea puterii de cumpărare a populației, volumul mărfurilor vîndute prin comerțul socialist întrece anul acesta de 1,9 ori pe cel din 1959.

Pentru satisfacerea nevoilor social-culturale ale populației, în perioada 1960—1965 s-a cheltuit 108 miliarde lei, reprezentînd anual aproximativ un stert din bugetul țării. Au fost construite din fondurile statului 270 mii apartamente, iar la sate, din fondurile proprii ale tîrînîmii, circa 490 000 case.

Insemnate mijloace au fost alocate pentru lărgirea bazei materiale și perfecționarea învățămîntului de toate gradele, pentru ocrotirea sănătății publice și dezvoltarea asigurărilor sociale.

Marile realizări din acești ani sînt rodul muncii unite a muncitorilor, tîrînîrilor, intelectualilor, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, care înfăptuiesc cu hotărîre politica statului.

REVISTA PRESEI EVREIEȘTI

Manevrele de culise ce au loc la Vatican în jurul așa numitului „Document evreiesc” continuă să se aște în atenția presei. Astfel ziarul „TUG MORGEN JURNAL” din New York publică o corespondență din Roma, din care reproducem:

„Știrile ce s-au răspândit aici că Papa Paul al VI-lea a dat indicația comisiei conciliului ecumenic să retragă documentul menit să absolve pe evrei de învinuirea nedreaptă că l-au crucificat pe Isus nu au fost până azi nici confirmate nici dezmințite de cercurile responsabile ale Vaticanului. Toate indiciile pledează însă în sprijinul acestor informații.

O confirmare a faptului că dorința Papei Paul este ca documentul să fie retras de pe ordinea de zi a conciliului ecumenic constituie declarația Vaticanului că în prezent acest document se află în studiul comisiei de coordonare. Această comisie este alcătuită dintr-un număr de cardinali al căror conservatism este de notorietate publică. În trecut, ei s-au opus ca biserica catolică să adopte declarația.

Anunțarea știrii că „documentul evreiesc” este în prezent reexaminat de această comisie este interpretată ca o recunoaștere a faptului că dorința Papei este de a se introduce noi modificări.

The Day - Jewish Journal
דער טאג
מארגען זשורנאל

Versiunea anterioară era că documentul fusese pregătit de comisia pentru unitatea dintre creștini și necreștini și că va fi supus sesiunii conciliului ecumenic ce-și va începe lucrările la începutul lunii septembrie. La timpul său se anunțase că respectiva comisie condusă de cardinalul Bea nu a făcut decât mici modificări de ordin stilistic și că documentul va fi supus aprobării Papei la viitoarea sesiune a Vaticanului.

Zvonul că Papa a adresat o scrisoare în această chestiune și că influența comisiei de coordonare reexamenează „documentul evreiesc” stănește serioase îndoieli dacă el va mai fi prezentat apropiatei sesiuni a conciliului ecumenic.

Sub titlul „S-au răzgândit”, ziarul „HATOFÉ” din Tel Aviv consacră și el un articol acestei probleme.

הצפה

„După cite se pare, biserica catolică a revenit asupra ideii de a retrage acuzația că evreii sînt acei care l-au răstignit pe Isus. Potrivit ultimelor știri, „documentul evreiesc” va fi scos de pe ordinea de zi a apropiatei sesiuni a conciliului ecumenic. Actualul Papă nu este de părere că e necesar a se modifica versiunea multi-seculară potrivit căreia evreii și numai evreii l-au crucificat pe Mesia. Chiar în acest sens s-a și rostit într-una din predicile pe care le-a rostit la începutul acestui an: „Atunci cînd Isus s-a ivit și s-a arătat poporului său, acesta nu numai că nu l-a recunoscut, dar l-a denunțat, l-a chinuit și în cele din urmă l-a ucis.” E adevărat că apoi pontiful a încercat să atenueze efectul cuvintelor sale, susținînd că „a fost greșit înțeles”, dar în esența lor semnificația lor a rămas neschimbată. Capul bisericii catolice fiind un diplomat versat va găsi desigur mijlocul de a liniști pe cit posibil pe partizanii „documentului evreiesc”, asigurîndu-i că biserica nu a cedat presiunii cercurilor extremiste antisemite. Nu se face economie de vorbe mari pentru

a se crea impresia că Vaticanul e favorabil evreilor. În fapt însă, părerea Papei coincide cu părerea cercurilor conservatoare din sinul bisericii”.

Ziarul „MORGEN-FREIHEIT” din New York relatează despre apelul Consiliului comunităților evreiești din S.U.A. împotriva segregăției și a discriminării populației de culoare.

MORNING FREIHEIT
פרייהייט

„Delegații la adunarea anuală a Consiliului au adoptat un program care cheamă comunitățile evreiești de pe tot cuprinsul țării să sprijine lupta negrilor pentru drepturi și posibilități egale. Recomandările și programul adoptat cheamă organizațiile evreiești să sprijine cit mai deplin lupta maselor de negri pentru egalitate.

„Lupta pentru egalitate rasială — declară programul adoptat — este de nedespărțit de lupta pentru drepturi depline acordate evreilor și celorlalți membri ai societății americane”.

ניינ שבת צווישן אויסגאבע
פרנסע

Ziarul „NAHE PRESSE” din Paris comemorează în două numere consecutive o triplă aniversare literară: împlinirea a 85 de ani de la nașterea marelui fabulist Eliezer Steinberg și 75 de ani de la nașterea poezilor Jacob Sternberg și Moise Altman. Ziarul publică amintirile lui M. Surkis, care l-a cunoscut îndeaproape pe cei trei maeștri ai cuvintului idis.

„O dimineată însoțită de mai. Sala teatrului municipal este plină pînă la refuz. Cortina se ridică. Un cor alcătuit din 80 copii, sub conducerea profesorului Josef Esner, intonează cîntecul de leagăn pe un text de Salom Alechem, un cîntec pe versuri de Eliezer Steinberg și cîntecul popular muncitoresc „Ai arat, ai semănat”. Apoi, S. Bikel rostește o conferință deosebit de interesantă despre Eliezer Steinberg: poetul, fabulistul, dramaturgul, pedagogul. Jacob Sternberg, venit special din București la această manifestare culturală, citește din versurile sale. Moise Altman citește una din povestirile sale. La urmă, Eliezer Steinberg citește fabule.

În sală domnește entuziasmul. Israel Seffler încheie matineul, dar în ciuda căldurii, nimeni nu se hotărăște să plece. De abia la insistențele intendentului, care explică publicului că sala trebuie pregătită pentru spectacolul următor, lumea începe să se îndrepte spre ieșire”.

Ziarul „WOCHENBLAT” din Toronto (Canada) publică un amplu articol despre mișcarea de protest stîmrită în întreaga țară de intenția unor elemente extremiste de a pune bazele unui partid nazist în Canada.

„Opinia publică din această țară a primit cu indignare declarația unui grup care anunță înființarea unui partid nazist, la Toronto. De asemenea, „Fuehrer”-ul de tristă celebritate Adrian Arkan a făcut publică intenția sa de a constitui un partid nazist la Quebec.

Odată cu anunțarea acestor știri, nazisții canadieni au infectat atmosfera cu amenințări criminale, îndeosebi la adresa evreilor.

Acești nazisți nu trebuie subapreciați din pricina numărului lor restrins. Canadienii de bunăvoință și-au exprimat adeziunea la manifestările spontane de protest la care au participat locuitorii din cartierele unde nazisții din Toronto și Quebec și-au stabilit cartierul general. O petiție a fost adresată municipalității, cerîndu-se ca aceste sedii să fie închise”.

לוח
לשנת תשכ"ז

Vol 25, No 1234
1965, 6
May 6, 1965

SCRISOAREA SANCTITĂȚII SALE VASKEN I

(Urmare din pag. 1-a)

Urgiile, însă, au trecut. Popoarele noastre au învins moartea și azi putem vorbi cu mîndrie de o adevărată renaștere a lor pe pămîntul lor strămoșesc. Dumnezeu ne-a făcut dreptate Slavă celui Atotputernic și pace pe pămînt! Fie ca într-adevăr pacea și duhul omeniei să nu mai părăsească neamul omenesc acum și pururea.

Prin poșta vă trimitem volumul mai-iulie 1965 al revistei noastre „Ecimiadzin”, unde în paginile 122—123 se află publicat emoționantul articol al Dv. plin de nobile simțăminte și vigoare morală, pentru care redacția noastră vă mulțumesc călduros.

Programul vizitei noastre în România, întocmit de Sfînta Patriarhie, a fost mult încercat și ne pare foarte rău că nu am putut avea prilejul să ne întâlnim din nou să stăm de vorbă ca doi prieteni vechi care se revăd după zece ani. Sperăm însă să ne mai întâlnim în viață și să împlinim mai departe ființa prieteniei noastre.

Primiți, vă rog, Eminență, salutul nostru frățesc și toate dorințele de bine din inima noastră pornite pentru Domnia Voastră și pentru obștea credincioșilor Dv. de sub binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Cu dragoste și omagii

VASKEN I.

Ecimiadzin 27 iulie 1965

Șef rabin dr. MOSES ROSEN

GRAIUL SÎNGELUI VĂRSAT

„Rîuri de sînge se preling pe văile Istoriei. Puhoiul sălbătăciei amenința de multe ori să înnece omenirea. El a măturat din calea sa civilizații, culturi, înfloritoare așezări omeniești. Potopul urii s-a năpustit nu numai în timpul lui Noe asupra acestei lumi, spre a o pustii...”

Întotdeauna a venit însă clipa cînd dez-lămînarea deluviană a luat sfîrșit, cînd apele au început să se retragă. În zare se arătau pisourile muntelui Ararat, care vesteau încetarea catastrofei. Deasupra lor își fluturau gingașele aripi porumbița cea cu ramura de măslin în cioc. Înălțimile cerului se înserinau iar printre noii care se risipeau se arăta curcubeul cel dătător de speranțe.

„Pe acele înălțimi, ale lui Ararat, s-a plămădit imaginea care avea să dăruiască omenilor, pînă în zilele lui Picasso, simbolul dorinței lor de a înfrînge puterile morții, de a lupta spre a cuceri cel mai nobil dintre idealuri: pacea.

Istoria își are ironiile sale. Tocmai poporul care și-a desfurat o multitudine de existență pe acele plaiuri biblice, care amintesc de primul dezastru, tocmai lui, poporul armen, i-a fost dat, acum o jumătate de veac, să îndure chinurile poporului modern dezlăntuit de nesățiosul Moloch, zeu al războiului.

Năcînd noi nu vom putea uita cutremurătoarele pagini din „Cele 40 de zile de la Musa-Dagh”, nemuritoare operă a lui Franz Werfel, care povestește popoarelor drama imensă a harnicului și pașnicului popor armen. Evreul Werfel s-a apropiat de această tragedie cu milioane de eroi, cu durerea și revolta unui om ai cărui strămoși au scris mii de ani, de mii de ori, capitole de neasemuit martiriu. În romanul lui Werfel sînti identitatea absolută cu fratele în suferință, împlinirea cuvîntului biblic „Și fratele în suferință se naște”. (Proverbe, 17—17). În identitatea de destin, în chinul din a cărui amară cupă am gustat, s-a plămădit frățietatea noastră. Să nu uităm că Werfel a scris cartea sa a-tunci cînd încă nu se consumase calvarul celor șase milioane de evrei exterminați de fascism, în cel de al doilea război mondial.

„Dumnezeu în ceruri — ne povestește o străveche legendă — stă și numără toate lacrimile omeniești și le păstrează într-o cupă. Nici o lacrimă, nici o picătură de sînge nu se varsă în van. Cupa cea de lacrimi plină stă la dreapta Părintelui Cereșc ca o mărturie a calvarului omenesc și

ca un avertisment dat aceluia care ar mai voi să provoace suferințe în această lume. În cupa aceasta se află lacrimile noastre și ale noastre, lacrimile văduvelor și orfanilor, lacrimile părinților cărora li s-a smuls lumina ochilor — copii lor — lacrimile celor striviți de barbarie.

Rîuri de sînge se preling pe văile Istoriei. E sîngele nostru și al vostru, e sîngele mucenicilor de la Musa Dagh și de la Auschwitz, e sîngele eroilor căzuți pentru libertatea poporului armean sau al luptătorilor din ghetoul Varșoviei.

Cînd aniversăm cinci decenii de la masacrul împotriva poporului armean; cînd ne amintim că au trecut două decenii de la crima împotriva poporului evreu, privim din nou spre culmile lui Ararat — ale unui Ararat spiritual care simbolizează sfîrșitul potopului; zărim iarăși, pe zăările întinse ale viitorului porumbelul păcii, care ne îndreaptă speranțele către o lume fără lacrimi și fără sînge.

Fie amintirea sfinților martiri ai poporului armen în veci binecuvîntată!
(Reprodus din revista armeană „Ecimiadzin”)

Evreii din Paraguay

Paraguay este un stat din America de Sud cu o populație puțin numeroasă, cu totul 1.800.000 locuitori. Comunitatea evreiască din această țară este foarte tină, începutul ei datînd din anul 1914, cînd au sosit primii imigranți evrei. Ei s-au stabilit în capitala țării, Asuncion. Comunitatea a fost constituită în mod oficial în anul 1924. Tot de atunci datează și cimitirul evreiesc din oraș.

În prezent trăiesc în Paraguay 220 familii evreiești, totalizînd o mie de persoane. Cea mai mare parte locuiește în capitala țării. Peste 90 la sută sînt evrei askenaziți, originari din țările din răsăritul Europei.

În anul 1958 comunitatea a deschis o școală evreiască la care elevii capătă, alături de educația generală și o educație religioasă mozaică.

APARE LIAH CALENDARUL MOZAIC PE ANUL 5726 (1965—1966)

Anul acesta calendarul apare într-un număr sporit de pagini, cuprinzînd un bogat material, în limbile română și idis, despre datinele și practicile religioase pentru toate sîrbătorile și aniversările din cursul anului.

Calendarul cuprinde de asemenea un glosar în limba română în care sînt explicate pe înțelesul tuturor principalele instituții și norme ale vieții religioase evreiești.

Prețul unui exemplar : 2 lei

Comenzile se adresează Federației Comunităților Evreiești (M) București, str. D. Racoviță, nr. 8.

AUGUST 1965		אב תשכ"ה	AV 5725	
1	D		ו	3
2	L		ז	4
3	M		ח	5
4	M		ט	6
5	J		י	7
6	V		יא	8
7	S	Sabat Hazon דברים, שבת חזון. פרק ג'	יב	9
8	D		יג	10
9	L	Tzja b'Av (Post) תשעה באב--(ידחה)	יד	11
10	M		טו	12
11	M		טז	13
12	J		יז	14
13	V		יח	15
14	S	Sabat nahmu תשעה עשר נחם ואתחנן, שבת נחמו. פרק ד'	יט	16
15	D		כ	17
16	L		כא	18
17	M		כב	19
18	M		כג	20
19	J		כד	21
20	V		כה	22
21	S	Se binecuv. luna Eliul עקב, מכח'ת פרק ה'	כו	23
22	D		כז	24
23	L		כח	25
24	M		כט	26
25	M		ל	27
26	J		א	28
27	V		ב	29
28	S	Ros hodes, z. I ראש חודש יום א. פרק ו.	ג	30
29	D		ד	1
30	L	Ros hodes, z. II ראש חודש יום ב.	ה	2
31	M		ו	3

de la o lună la alta

85 DE ANI ORT

Peste 400 delegați și invitați din aproape toate țările locuite de evrei s-au reunit luna trecută la Roma la congresul uniunii mondiale ORT. Cu acest prilej a fost sărbătorit într-un cadru solemn împlinirea a 85 de ani de activitate a acestei instituții evreiești, care este totodată cea mai mare organizație de învățământ tehnic particular din lume.

Înființată în anul 1880 cu scopul de a contribui la pregătirea de meseriași și muncitori calificați din rândurile populației evreiești, ORT întreprinde astăzi o rețea de școli tehnice și profesionale în 20 țări din Europa, Asia, Africa și America. Aceste școli pregătesc cadre calificate în ramurile: construcții de mașini, electrotehnica, electronica, optica, construcții, arhitectură, optica etc.

În cuvântarea inaugurală, Daniel Mayer, președintele comitetului executiv al ORT a declarat între altele: „A crea o sinteză între științele tehnice și cele umaniste înseamnă a crea un nou umanism. Spiritul omului trebuie să înainteze în același ritm cu dezvoltarea propriilor sale descoperiri tehnice. Pregătind cadre de meseriași, ingineri și tehnicieni cu o înaltă cultură, ORT răspunde totodată la necesitatea de a apăra omul de primejdia înglobării sale de mașini”.

Congresul a primit mesaje de salut din partea unor distinsе personalități ale vieții internaționale, printre care președintele S.U.A., primul ministru al Italiei, Franței, Suediei, Danemarcei, Norvegiei, Israelului etc. Totodată o serie de organisme ale ONU, printre care UNESCO, Institutul comarșat al Națiunilor Unite pentru problemele refugiaților, organizația PAO etc. au elogiat în mesajele lor opera nobilă pe care o desfășoară ORT.

O delegație la congresului ORT a fost primită în audiență la palatul Quirinal de către d. Giuseppe Saragat, președintele republicii italiene.

NOUL ȘEF EXECUTIV AL „JOINT”-ULUI

Dr. Edward M. Warburg, președintele lui American Joint Distribution Committee a anunțat numirea d-lui Charles H. Jordan în funcția de șef executiv al acestei instituții internaționale.

Charles H. Jordan este o personalitate bine cunoscută nu numai în lumea evreiască, ci și în cercurile internaționale. Născut în anul 1908 la Philadelphia și-a făcut studiile la universitățile din Berlin, Pen-

nsylvania și New York. În anul 1941 a intrat în aparatul Joint-ului ocupând postul de director pentru regiunea Caraibilor. Războiul l-a făcut în cadrul marinei americane, iar în anul 1945 a fost numit director al Joint-ului pentru extremul orient. Din anul 1955 a fost director general al acestei organizații, participând la numeroase acțiuni sociale cu caracter internațional. În perioada 1959—1961 a fost copreședinte al Comitetului internațional al anului mondial al refugiaților. Din anul 1962 este președintele comitetului executiv al Consiliului internațional al organismelor de binefacere.

Pentru activitatea sa în favoarea ajutorării celor în suferință. Charles H. Jordan a fost distins cu diferite însemne, printre care placheta anuală a Consiliului norve-

gian pentru refugiați și inelul „Nansen” atribuit de către Comitetul internațional Fridtjof Nansen.

MĂRTURIILE UNEI VECHE CIVILIZAȚII

Biblioteca seminarului teologic evreiesc din New York a făcut o importantă achiziție: un fond alcătuit din aproape 150 manuale și 2.000 cărți tipărite în secolul XVI, opere ale unor învățați evrei din Africa de nord. Deținute de familii de evrei nord africani ai căror strămoși au fost expulzați din Spania în anul 1492 aceste scrieri au fost primate timp de multe generații ca o moștenire sacră. Timp de sute de ani documentele au fost păstrate de aceeași familie, fiind transmise din tată-n fiu.

Documentele cuprind subiecte de gândire rabinică, precum și însemnări științifice, dovedind cât de întins era spiritul cercetător al acestei gândiri. Între altele, colecția cuprinde lucrări de astronomie, calcule de prevedere a viitorului cu ajutorul studiului fenomenelor naturii, calcule calendaristice, tratate de cabala etc. Se găsește de asemenea un vast material de exegeză biblică, comentarii talmudice, scrisori rabinice.

„Este sarcina savanților evrei de a studia contribuția nord africană la tezaurul culturii ebraice” a declarat conducerea seminarului teologic din New York, anunțând importanta achiziție făcută.

CONFERINȚA LINGVISTICĂ DE LA NEW-YORK

Astăzi este unanim recunoscut că idișul este o limbă de sine stătătoare, cu un fond lexical bogat și o structură gramaticală proprie, stabilită în decursul unei evoluții seculare și nu un „jargon” cum se considera încă acum 4—5 decenii. Această limbă este studiată în diferite părți ale lumii de specialiști informați cu teorii și metodele cele mai moderne din domeniul filologiei.

Studiul limbii idiș și în mod deosebit a diverselor sale dialecte i-a fost consacrată conferința filologilor ce s-a ținut la începutul anului unie la New York.

În cadrul conferinței, profesorul Uriel Weinreich, șeful catedrei de limbă, literatură și cultură idiș de la universitatea Columbia din New York a prezentat referatul despre „Limba și atlasul cultural al evreilor askenaziți”. Referate despre diferitele dialecte idiș au prezentat o seamă de alți filologi, cadre universitare și cercetători ai institutului pentru limba și cultura idiș IWO.

Un episod din timpul războiului

ÎNTÎLNIREA

O scenă emoționantă a avut loc recent pe aeroportul internațional din New York. Din avionul care face cursa Buenos-Aires-New York a coborât un bărbat înalt, cu păr cărunt la temple, care a fost înconjurat cu o neșusă bucurie de un grup de bărbați și femei. Sărutări, îmbrățișări, cuvinte calde, izvorite din adâncul inimii. Aparatele foto-reporterilor, obiectivele camerelor de luat vederi lucrau de zor, consemnând pe peliculă evenimentul. Cine era bărbatul acela și căror merite deosebite e datorată această primire neobișnuită?

Numele său este Staszek Iackzow, iar în timpul războiului a salvat de la moarte un număr de 31 evrei în orașul polonez Stanislav, de unde este originar. Oamenii acestuia, care după război s-au răspândit în multe țări și continente, au venit special la New York să-și îndeplinească binefăcătorul, care a fost invitat în Argentina de către unul dintre ei, Max Saganur.

La întrebarea ziarișilor care doresc să știe ce l-a determinat pe Iackzow să-și pună viața în primejdie adăpostind zeci de evrei, acesta răspunde că a acționat sub impulsul conștiinței sale, cutremurat de ororile ce se petreceau în acea vreme în orașul său, ca și în întreaga Polonie ocupată. Dar Staszek evită să vorbească prea mult despre acea perioadă, așa că cei salvați de el iau asupra lor sarcina de a relata ziariștilor cele întâmplate atunci. Pe măsură ce vorbesc reconstituind tabloul acelor zile și nopți emoția celor de față crește și lacrimi scapă din ochii poezitorilor, ci și în ale ascultătorilor.

Era în anul cumplit 1942. În Polonia cotropită de naști moartea seceră zilnic mii, zeci de mii de vieți omenești. În ghetoul din Stanislav erau înghesuiți o sută de mii de evrei. La începutul verii a început „lichidarea ghetoului”. Zilnic, grupuri mari de bărbați, femei și copii erau duși la zidul ce înconjoară cimitirul și împușcați în ceață. Alte grupuri masive erau imbarcate în vagoane și trimise spre lagărul de exterminare de la Belzec.

În acele zile teribile și-a făcut apariția Staszek Iackzow, pe atunci un bărbat tânăr, abia trecut de 30 de ani. În ghetoul el avea un prieten — Max Saganur. Pînă la viața în primejdie, el îl scoase într-o noapte de acolo, împreună cu soția acestuia, ascunzându-i apoi în pivnița casei sale.

— După ce i-am scos din ghetou și i-am adăpostit pe soții Saganur — povestește Staszek — m-am gândit să salvez și alte vieți. După legile naștilor oricum mi se cuvenea moartea și de două ori nu puteam să mă ucid...

Între timp, călăii hitleriști își continuau singeroasa lor operație de lichidare a ghetoului. În oraș nu mai rămăseseră decât câteva sute de evrei, fosișii la munci grele. Numărul lor scădea zilnic, deoarece cei ajuși la capătul puterilor erau împușcați. Dovedind un curaj deosebit, Staszek reuși să intre în legătură cu unii dintre acești nefericiți ce trăiau tot timpul în umbra morții, arătându-le că în casa lui vor găsi adăpost. 27 dintre ei au reușit să evadeze și după numărate peripeții sa ajungă în casa lui Staszek.

Pe umerii lui Staszek apăsa acum o uriașă răspundere. El trebuia nu numai să-i adăpostească pe cei 31 evrei salvați, ci să-i hrănească și să le asigure condiții minime necesare pentru a supraviețui. Căci aceștia trăiau ascunși adinec sub pământ, în pivnița casei, fără aer, fără lumină, fără soare.

Și Staszek se apucă de treabă. În mare taină el săpă un tunel subteran, trase apoi un fir electric, pentru că ascunși să nu bijibie în întuneric. Mai tirziu el făcuse rost chiar și de un aparat de radio pentru ca protejații săi să afle, acolo, în ascunzătoare, mersul operațiunilor de pe fronturile războiului.

Cu ajutorul altui om inimos, care lucra pe atunci la un depozit de cereale, Staszek izbuti să asigure grâu și porumb pentru hrana celor 31. În pivniță, evreii zidiră un cuptor în care coceau pline și găteau hrană caldă.

În vara anului 1944, cînd nemții fură izgoniți din oraș, cei 31 de evrei ieșiră pentru prima dată la lumină. Ei își datorau viața salvatorului lor, Staszek Iackzow. După război, cei 31 s-au răspândit prin lume. Dar niciunul nu l-a uitat pe acela care i-a salvat de la moarte. Dorința de a-l revedea, de a-l sîrînge iarăși mina, era vie în inimile lor. Această dorință ei și-au împlinit-o acum, pe aeroportul internațional „Kennedy” din New York.

PE URMELE CELOR 10 TRIBURI?

Una din cele mai tulburătoare legende ebraice este a celor zece triburi care au dispărut fără urmă atunci cînd legiunile lui Titus au distrus templul, au cucerit Iudeea și au dus locuitorii ei în robie. De mii de ani această legendă a înălăcat imaginația generațiilor și nu puțin au fost aceia care, atrași de mirajul aventurii, au pornit la drum în căutarea triburilor dispărute...

Iată că această legendă a fost readusă în actualitate de relatările unor ziariști care au vizitat recent mai multe din tinerile state din Africa. Spre marea lor surprindere, ei au aflat acolo nu numai ecoul îndepărtat al acestei legende, dar și unele urme materiale care au pus în fața cercetătorilor întrebarea: este, oare, tradiția despre cele zece triburi ale lui Israel mai mult decît o legendă? Acolo, în inima fierbinte a Africii, pînă de curînd pămînt necunoscut, trăiesc oare urmașii acestor triburi?

Desigur, ultimul cuvînt e departe a se fi spus în această chestiune. El va fi al oamenilor de știință care, după cum se știe, se pronunță cu multă circumspecție. Pînă atunci, însă, să prezentăm cititorilor noștri câteva din relatările ziariștilor, care nici ele nu sînt lipsite de interes.

În Nigeria trăiește un trib de negri, numit *pele*, despre care băștinășii spun că s-ar trage din evrei veniți în secolele 12—13 din Yemen. Nu puțin dintre membrii acestui trib poartă nume biblice, ca de pildă Ezra etc.

Acesta nu este cituși de puțin singurul exemplu în acest sens. Multe dintre popoarele ce trăiesc la sud de pustul Sahara consideră că strămoșii lor au venit în aceste locuri din ținutul unde curge fluviul Nil. De aici ipotetza că s-ar trage din fenicieni și anticii iudei. Mai mult, tribul *iuruba*, din vestul Nigeriei, se consideră descinzînd din iudei, iar limba folosită de membrii tribului are multe asemănări cu ebraica veche.

Multe triburi africane (în simbăta și se fălesc cu faptul că nu s-au luptat nicodată în această zi. În riturile și rugăciunile lor se amintește nu odată de simbăta ca de o zi sfîntă. Unul din marile triburi din Africa,

ășanti, s-ar numi astfel după orașul Așan din Iudeea, despre care se pomeneste în biblie. Toate acestea sînt, se înțelege, legende, mituri. Fapt sigur e că din timpuri îndepărtate neguțarii evrei au avut legături cu populațiile din Africa și prin ei s-au răspîndit unele obiceiuri și practici legate de mozaism.

Așezări evreiești s-au constituit în nord-vestul Africii de foarte de timpuriu. La începutul primului secol al erei noastre existau asemenea așezări în Maroc, Tripoli și în alte locuri. De aici, evreii au pătruns treptat tot mai adînc în interiorul Africii, în parte și ca să scape de prigonirile religioase.

În acest fel s-au ivit mici așezări evreiești și în oazele din pustul Saharei. Locuitorii acestor așezări întîmpinau cu ospitalitate pe neguțarii evrei care străbăteau pustiiul cu ajutorul caravelor. Mărturie despre acest lucru se află într-o descriere a unui călător arab din anul 817: „Neguțarii evrei — scrie el — vorbesc ebraica, persana, franceza și spaniola. Ei străbat lumea de la răsărit la apus, uneori pe uscat și alteori pe mare”.

Deșertul are memorie bună și încă azi, după atîtea secole, mai sînt triburi nomade în Sahara ce-și spun „iahudim”, adică urmași ai iudeilor.

După unii cercetători, prin secolul al IX-lea triburile descinzînd din iudei s-ar fi unit, alcătuiind un stat, sub conducerea unei căpetenii numită Bulatan, fiul lui Ticlan. Mai tirziu Bulatan a trecut la mahomedanism, începînd să prigonească pe foștii săi coreligionari.

În munții Tripoli trăiește și acum un trib care vorbește un fel de dialect ebraic. În Mauritania există un trib care se scotoleşte că se trage din iudei și ai cărei membri sînt armurieri, făuritori de obiecte prețioase. În republica Mali trăiesc de asemenea două triburi care sînt de credință mozaică.

Sînt totuși aceștia coborîtorii celor zece triburi legendare? Chiar dacă în prezent nu există suficiente elemente pentru un răspuns afirmativ, nu încapă îndoială că întrebarea suscită și va suscita în continuare interesul viu al oamenilor de specialitate.

COMUNITATEA DIN SINGAPORE

Istoria comunității evreiești din Singapore este tot atît de veche ca orașul însuși. Cu 130 de ani în urmă, cîteva familii de evrei au emigrat din Irak la Singapore, care pe atunci era un port comercial în extremul orient.

Înainte de primul război mondial comunitatea număra mai bine de două mii membri și două sinagogi mari și frumoase, „Maghain Abot” și „Hased El”. Aceasta din urmă a fost construită de cunoscutul fruntaș al obștei sir Menase Meyer. Sir Menase a fost un credincios foarte învățat și venerat de coreligionari. Aceștia veneau la el cu felurite probleme, pe care sir Menase le transmitea spre rezolvare marelui autorități a evreilor din Irak din acea vreme, rabi Iosef Haim. În cartea lui rabi Iosef Haim sînt reproduse multe întrebări care i-au fost puse de evreii din Singapore. Tot prin osîrdia lui sir Menase a fost construită la Singapore și o *talmud tora*, instituție de învățămînt religios pentru copii.

În anul 1942, cînd japonezii au cucerit insula, mica comunitate evreiască din Singapore a trecut prin momente grele. Japonezii i-au tratat pe evrei ca cetățeni britanici, internându-i în lagăre.

În prezent comunitatea număra 600 suflete. Conducătorul spiritual al obștii este rabinul Iacob Sababo, care îndeplinește funcțiile de rabin, cantor și haham. La una din cele două sinagogi ale orașului se fac rugăciuni dimineața și seara.

IOSEF OPATOȘU

Alături de D. Bergelson și S. Aș, Iosef Opatoshu este unul din cei mai puternici prozatori din literatura modernă idiş. Născut în 1887 la Mlava (Polonia) el a acumulat din tinerețe o vastă cultură evreiască și universală. În 1907 emigrează în

S.U.A. unde își termină în 1914 studiile de inginerie, începe la Nancy.

În literatură debutează în 1910. Primul său succes este „Romanul unui hoț de cai” (1912).

Timp de 41 de ani I. Opatoshu va desfășura o rodnică activitate de scriitor, publicist și redactor. Sute de nuvele, schițe, reportaje, 8 romane îl plasează în primele rânduri ale literaturii moderne idiş.

La baza creației sale literare stă o vastă cultură umanistă, o largă și meticuloasă documentare, un ascuțit spirit de observație. Cu darul său de a prinde și a reda esențialul, cu finețea analizei sale psihologice, cu puterea sa de descriere, cu vastele sale resurse de limbă, Opatoshu știe să creeze opere foarte variate ca tematică, epocă, loc.

Cea mai populară operă a sa e trilogia istorică „Păduri poloneze” (vol. I e tradus în românește). De la romanele din viața evreilor americani „Hebrew” și „Dansa-toarea” până la romanele istorice „Rabi Akiba” și „Bar-Kochba”, Opatoshu dovedește o adâncă cunoaștere și înțelegere a întregii vieți evreiești, o mare putere de a reda realitatea.

Sutele de nuvele din viața evreilor americani, din istoria evreiască (de ex. „O zi la Regensburg”), din viața evreilor polonezi, din viața negrilor, a italienilor și a altor americani, aduc și o mare varietate de tonuri: dramatism cotidian, disperare, umor, satiră, sentimentalism, atmosferă romantică, verism naturalist, finețe psihologică, descriptivism realist.

Însușit de idei generoase, acest mare scriitor a înțeles în chip deplin viața evreiască de pretutindeni și de totdeauna. A murit la New-York în 1954.

Rabinul din Ostrov

Țădicolul din Ostrov, „înfrina firea”. Își chinuia trupul prin nemănecare. Postul n-a durat luni sau ani. Ținea de o jumătate de veac. Seara îmbuca câte ceva, așa ca să-și țină sufletul. Din sfârșitul voinic, ce fusese în tinerețe, când frământa de unul singur în brutăria tatălui său, câte o albie mare de aluat, nu mai rămăsese nici urmă.

Umerii, brațele, picioarele — totul se închirise. Până și barba pe vîmuri blondă, își pierduse culoarea. Se rărise și-i creștea tulse doar sub bărbie.

Nu-l puteai încălzi pe rabi. De frig zăcea toată ziua în pat. Pe picioarele slăbănoage purta ciorapi de blană, pe minile uscate — mănuși de blană. Dar nu se plî-

gea niciodată de răceala trupeză. Suferea însă cumpăt de răceala din suflet, de faptul că nu era din „os sfînt”. Tatăl său fusese brutar, bunicul la fel. Și nici nu cîntau cu evlavie psalmii. Se trezeau în zori de zi, se spălau în grabă, murmurau o rugăciune și se puneau pe lucru cu mincecele suflete. Aveau de îndestulat cu pine și jîmbi un tîrg întreg, să sature oamenii. Și rabi din Ostrov postea de o jumătate de veac, năzuia să-și dezvețe pîntecul de a cere hrană, să-și smulgă bunicul și tatăl din ghearele „lutului”, să-i ridice la o treaptă mai înaltă. Cei de ai casei și ucenicii care erau mereu în preajma lui, știau de acest lucru.

Printre cei din preajma rabinului era și Pinchesl. Ea un tînar voinic, înalt, chipeș și spătos. Părul — negru, ochii mari și plini de ispite — negri, bărbia mătăsoasă — neagră ca smoala. Buzele — carnoase, lucioase roșii, păreau a gusta dintr-o friptură caldă.

Rabi nu se putea lipsi de dînsul: Pinchesl citea rugăciunile în fața altarlui; tot din-sul citea melodios Tora și iarăși dînsul „zicea” cu foc din „Zohar”. Toate le făcea în locul țădicului. Se părea că rabi nu e atent la nimic. De adîncă bătrînețe și de mare slăbiciune zăcea învelit în plăpumi și dormita. Se trezea din cînd în cînd și deschidea ochii, cenușii, care păreau că-și iau mereu rămas bun de la lume, de la lumea lui Pinchesl. Acesta se apleca peste rabi, arătîndu-și buzele roșii, ispititoare: — Cum vă simțiți?

— Auzi, Pinchesl, oît cît e în viață, omul trebuie să-și înfrîneze firea, să dezvețe „lutul” de a minca.

Pinchesl o știa. Știa că rabi își dezvălă mereu „lutul”, își înfrînează mereu firea. Și mai știa că bătrînul ațipise din nou.

La 76 de ani țădicol din Ostrov se to-pise, nu mai avea nici o vlagă întrînsul.

Pinchesl își ducea slujba. Nu-i ajungea ziua. Ici — făcea slujbă, colo — studia, dîncolo propovăduia: și toate le făcea cu înfocare, ca și cum ar fi fost prins cu totul în „canon”, ca și cum și-ar ajuta maestrul în a se dezbara de „lut”. Și totuși cînd Pinchesl care nu strălucia prin erudiție, cu buzele roșii, cu ochii ispititori, se apleca de-asupra trupului țădicului, el nu părea un ucenic al acestuia, ci mai degrăb un diavol care și-ar bate joc de o moșneag.

Neobosit era Henech „hanif”, mintea ascuțită, potrivnic postului. Se frământa pentru a-l face pe rabi să întreprindă postul ca să nu-și curme viața. Henech nu-l iubea, ba chiar îl ura pe Pinchesl. Ce rost avea cîntarea lui Pinchesl, dacă glasul lui izvoara din ispită și ducea la pierzanie? Dacă Pinchesl era „îngerul negru” al țădicului, Henech era „îngerul alb”.

Și Henech „îngerul alb” îl îndemna pe rabi să curme cearta cu țădicolul din Gher. Desigur că dreptatea e de partea țădicului din Ostrov, și nu a celui din Gher. Totmai de asta trebuia să cedeze, ca să arde lumii că e în stare să-și înfrîngă trufia, să-o rușineze. Așa zicea Henech.

Nădejdea lui era însă că dacă se vor întîlni cei doi rabini, cel din Gher îl va cîm-pinge pe cel din Ostrov să se lase cu post.

Pinchesl se opunea în fel și chip: Ba că e grea călătoria: trăsura, tren, ba că rabi e foarte slăbit. Dar de data asta a izbîndit Henech. La vîrsta de 76 de ani, rabi s-a învînt să plece la Gher.

Toate țigurile și țîngușoarele din Polonia crăiască puneau mari nădejdi în această întîlnire.

Chasidimii din Ostrov au luat un vagon special, în care rabi era culcat pe un pat special. În picioare purta ciorapi de blană, pe mîini — mănuși de blană. Arăta cu un bălat după o boală grea. Pinchesl ședea la capătul lui, coaja o portocală și-i ducea la gură cite o felioară îngîndin un cîntec, a picioarele țădicului ședea Henech, costelii și încurcat cu un lup flămînd. Numai din ochi gunea chasidimii, care se inghesiau la intrare.

Erau așteptați la Gher. Oamenii lui Henech sosiseră mai înainte la „curtea” din Gher și l-au rugat pe țădicol de acolo să-l hotărască pe rabi din Ostrov să-și înce-teze postul ca să nu-și curme firea vieții. Rabi din Gher a făgăduit.

Tot țîrgul era în gară întru întîmpinarea oaspetelui. Cei mai de frunte chasidimii din Gher l-au așezat pe țădicol din Ostrov într-un jîlt de catifea și l-au purtat în cîntecă pînă la curte. Fîlău pînă la briu poale de atlas, scintila „arba-kanfes” și ciorapi albi, zuluși răscuți. Un chasid în zdrențe s-a strecurat printre caftanele de atlas și la vederea oaspetelui a strigat: „Vai! E strălucirea lui Israel!”

Dinspre curte i-au venit în întîmpinare

BOTOȘANI

O OBȘTE VECHIE

Primele însemnări despre evreii din Botoșani datează din prima jumătate a secolului al XVI-lea. Inscripții de pe pietre funerare ale vechiului cimitir datează din anul 1540.

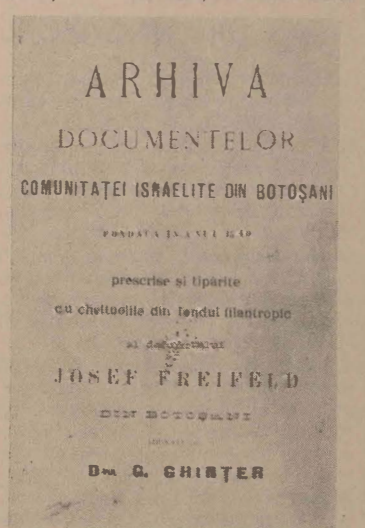
Despre existența colectivității evreiești în orașul Botoșani face vorbire hrissovul domnesc al lui Scarlat Voevod Calimach, din 12 mai 1817, despre care se păstrează o copie, legalizată în anul 1898 de tribunalul Botoșani. În acest document se arată că în 1810 cimitirul vechi devenind neîncăpător, breasla jidovilor, cum se numea atunci comunitatea — prin reprezentanții ei, Marcu Lipscanu și Ichil Hamam, cumpără prin licitație, în ziua de 10 mai 1810, un teren mărginaș cu suma de 4 500 lei, și-l unește cu vechiul cimitir.

După 7 ani, vînzătorii s-au răzgîndit și împreună cu alți țîrgoveți au făcut plîngere către domnitor că cimitirul fiind în mijlocul țîrgului, vor să răs-cumpere terenul vîndut. Domnitorul Scarlat Calimach dă hrissovul amintit, relevînd că cererea țîrgoveților este neîntemeiată și că după cercetările „cînstiului” și credinciosului Bil Vel Aga Dumitrache Ștefanache”, urmează că jalba e făcută de răi răsvîrțitori și că adevărații țîrgoveți trăiesc în bune relații cu evreii. De aceea, hotărăște că breasla jidovilor e liberă ca și mai înainte să-și înmormînteze morții pe acel țințerim care are o vechime de 200 ani și că tot ce s-a cumpărat prin meazt nu se poate răs-cumpăra.

Documentul dovedește, deci, că cimitirul a existat cu două sute de ani în urmă, adică în anul 1600 și dacă, la acea dată, s-a ivit nevoia extinderii cimitirului, se poate admite existența unor așezări cu 40—50 ani în urmă, dată ce concordă cu datele de pe pietrele funerare dela 1540, găsite de Ghințer în acel cimitir.

În cartea „B.H.” (Beith Chudes — Casa Nouă) a rabinului Ioil Sircs, tipărită la Frankfurt pe Main, în anul 1696 (5457) se tratează despre o femeie al cărei soț murise și aceasta pentru a se putea remărita trebuia să facă

dovadă că primul ei soț era decedat. Această dovadă o făcu cu martori înaintea unei comisiuni, care a încheiat o lucrare la 26 teivel (1 ianuar) 5365 (1604). Din cuprinsul lucrării rezultă că cel în cauză a murit în timpul evenimentelor din 1596 pe vremea lui Ieremia Movilă, domnul Moldovei, cînd Mihai Bravul

Coperta unei lucrări de istorie a comunității din Botoșani

ocupase Moldova. Martorii care depun în fața comisiunii amintesc de fuga lor de la Botoșani la Ștefănești.

Din opreliștea lui Petru Șchiopul din 8 ianuarie 1579 rezultă că evreii poloni veneau în Moldova pentru a cumpăra vestitele vite albe ce se exportau pînă la Danzig și în Anglia și aduceau postavuri poloneze. Comerțul cel mare cu vite se făcea pe atunci la Botoșani.

În descrierea istorică a dr. E. Schwartzfeld „Evreii sub zăveră” găsim unele date în legătură cu evenimentele din anul 1821. Autorul relatează următoarele: „Îpsiland răs-pîndise pe eteriști în toate țîrgurile Moldovei și ei co-

tipriră cîrînd toate satele, jefuind pe țărani de vite și de cereale ce le găseau; iar pe flăcăii îi înrolau în rîndurile lor cu deasla. Ori pe unde treceau jefuiau toate purtîndu-se mai ales cu o cruzime nemaipomenită contra evreilor.”

Și, în continuare: „Orașul Botoșani era mai norocos ca toate orașele din Moldova. Eteriștii nu săvîrșiră acolo nicio cruzime, fiindcă orașenii știră să preîntîmpine orice primejdie de cu vreme. Creștini, armeni și evrei se înțeleaseră între ei și după oarecare chibzuință, aleseră o deputațiune din sînul lor, alcătuită din bătrînul farmacist Ioan George, Ilie Economu, Marcu Peritz, bătrînul Luvîș și cișiva armeni, care merseră întru întîmpinarea eteriștilor, făgăduind căpitaniului lor de a-i da provizii pentru oamenii săi și alte lucruri necesare. Căpitaniul primi propunerea și lăsa oamenii în afară de oraș, îngăduind numai șefilor ca să intre în el. Eteriștii puseră ca ispravnic pe Grigore Rizu, un devotat al lor, lăsînd 100 zăvergii și 2 căpitani pentru paza orașului. Dar cu toate că orașul a rămas neabătut, o mare parte din populația lui se scăpă cu fuga și nu rămase în el decît cei săraci.”

Datele relevante sînt o mărturie pregnantă a buneie conviețuirii între populația românească și evrei.

La punerea în aplicare a Regulamentului Organic, s-a întocmit o lucrare care ne dă o statistică amănunțită a populației orașului, în anul 1832. În acel an erau în Botoșani 13 796 locuitori. Evreii, în număr de 1 477, reprezentau 10,7% din populația orașului, iar sinagoga erau în număr de 10.

Număritoarea populația era făcută după clasele sociale, cuprînzînd clasa boierilor, clasa de jos (meșteșugari, lucrători și slujitori). Cvaratul cel mai populat al boierimii era mahalaua Vrabienilor, iar cvaratul al IV-lea, mahalaua „Calicimei”, cuprîndea cel mai mare număr al clasei de mijloc.

În anul 1832, numărul total al familiilor de meșteșugari evrei era de 558, repartizați astfel: argintari, alămari 15; circiumari, rachieri 46; casapi 22; chitarii 12; ciocli 5; ciubotari 29; croitori 98; cușmari 33; lipscani 42; mahali 2; precupeți 23; sacagii 5; steclari 11; trăistari 9; tot felul de meșteșugari 202.

Unele meserii erau exercitate exclusiv de evrei, ca: pitari, cușmari, lipscani, sacagii și trăistari.

În 1859 documentele indică că președintele comunității Herș Sumer, împreună cu o delegație, între care și membrii ai cultului, l-au primit pe Domnitorul Alex. Ion Cuza la intrarea în Botoșani, pe șoseaua lașilor.

Lucrarea lui G. Ghințer, tipărită în anul 1899, relevă scopul editării acestor lucrări, în legătură cu problema recunoașterii comunității ca persoană juridică.

În sprijinul cererii ce s-a făcut în acest sens, autorul se referă la scopurile tradiționale ale comunității și la recunoașterea în fapt și în drept de către autorități a existenței ca persoane juridice a comunităților, care intră în categoria „obștimilor” după prevederile Codului Calimach.

La 11 mai 1893 au fost tipărite „Statutele epitropiei comunității israelite din Botoșani”.

Activitatea comunității cuprîndea, o sferă largă.

În anul 1908 s-a înființat pe lîngă comunitate societatea „Tomchei Oreisu” — Talmud Thora.

În anii premergători primului război mondial, din cauza divergențelor locale, n-a funcționat o comunitate organizată. În acest timp a existat societatea „Caritatea”.

În anuarul României pe anul 1915 se vorbește de societățile de caritate: „Lumina Vieții” pentru întreținerea azilului cu aceiași nume și „Caritatea” pentru întreținerea spitalului israelit. Mai exista societatea „Hevra Chedoșă”, ce funcționa pe baza unor statute, din 14 septembrie 1909. Scopul societății era de a întreține cimitirul israelit din localitate și a subvenționa în limitele posibilităților societatea „Caritatea”, pentru întreținerea spitalului israelit și a contribuții și la alte fapte caritabile. (art. 3 din Statut).

Între figurile clerului botoșănean s-a ilustrat rabinul Löb Mendel Landau, între anii 1897—1920, care s-a remarcat prin lupta activă ce a dus-o împotriva jurămîntului „More Judaico”. A scris și diferite opere cu conținut halalic. Contemporan cu rabinul Löb Mendel Landau, a păstoriț populația evreiască rabinul Chaim Taubes, un mare erudit și autor al multor scrieri.

Printre oamenii însemnați ieșiți din mijlo-

cu sfeșnice cu șapte brațe. Flăcările palide se reflectau în atlasul hainelor. Înainte pășea țădnicul din Gher. Pășea cu bucurie întru întîmpinarea țădnicului din Ostrov.

— Solem aleichem, rabi din Ostrov!

— Solem aleichem, rabi din Gher!

Rabi din Ostrov și-a scos mînușa de blană și a întins o mînușă ca de copil. Amîndoi s-au privit o clipă. Mîna celui din Ostrov era mică și rece; a celui din Gher — moale și caldă. De plăcere țădnicul din Ostrov și-a închis ochii și a murmurat încet: Mi-e frig.

— Se zice, începu țădnicul din Gher, că țădnicul din Ostrov își chinuiește prea mult trupul, nu se hrănește... „Sînt emet” nu a făcut-o, „Chiduse Horin” nu a făcut-o. Și nici țădnicul din Kolke.

— Iar eu, cel din Ostrov, zic că trebuie înfrînată firea, că e mai bine să dezveți lutul de la mîna.

— Cînd viața e în primejdie trebuie oprit postul.

— D-ta, rabi din Gher, stai bine, făcu bolnavul și-i întinse amîndouă mîinile ca să i le încălzească, asemenea unui copil, care se încălzește la trupul mamei sale. D-ta, rabi din Gher, ai „zchis oves”, străbuni de neam. Ai temelie, sprijin. „Sefat emet” îi-a fost tată, „Chiduse harin” îi-a fost bunic, iar țădnicul din Kolke, unchi după bunic. Dar devreme ce tatăl meu a fost brutal, bunicul tot brutal, iar despre străbuni nu știu nici eu, un biet evreu ca mine trebuie să-și înfrîneze firea, să-și dezvețe „lutul”. Ei? Ce zici, rabi din Gher? De ce tăci?

Ultimele cuvinte le rostii nu ca un slăbănog, ci cu minie. În curte se făcu tăcere. Norodul înghesuit căsca gura și-și ascutea urechea. Și în vreme ce toți așteptau cu sufletul la gură răspunsul țădnicului din Gher, Henekh „herif”, zdrăncărosul se strecură în față, întinse gîtul lung, înălță capul și urlă:

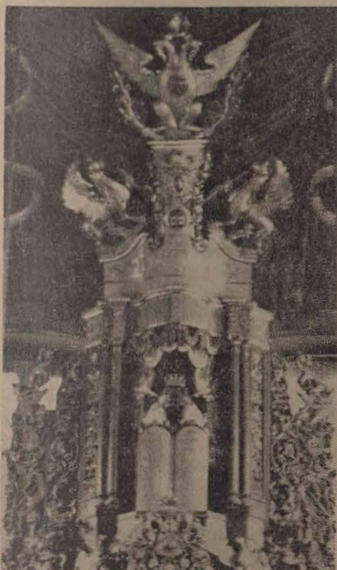
— Rabi din Ostrov! Cît timp mai ai de gînd să-ți ponegrești tatăl, pe tatăl tău timpesc?

Tăcerea se lăsa mai adîncă, mai grea ca liniștea dintre două trăsnete.

Din cauza înghesulicilor flăcările se stingeau. Rabinul din Gher își ridică barba, de parcă ar fi vrut să-și acopere ochii. Iar țădnicul din Ostrov izbucni în plîns.

Traducere de I. Kara.

cul obștii evreiești din Botoșani, după unele date cunoscute, amintim pe Chaim lăncu Schvefelberg numit și lăncu Pecetariu, care s-a născut la Botoșani în anul 1803 și a murit la Iași în februarie 1865. El a fost arginier și gravor și a executat între altele sigiliul domnesc al lui Mihail Sturdza Vodă. Mose Idel Schvefelberg, fiul lui lăncu Schvefelberg-Pecetariu, s-a născut în anul 1823 (la

Interiorul sinagogii mari

lași?). De copil a venit la Botoșani, unde a continuat meșteșugul învățat la tatăl său. Executa peceti pentru autorități și biserică. Confecționa din argint piese de uz religios pentru biserică și sinagogi. Lucra și bijuterii pentru negustorii de giuvaierice.

După primul război mondial, în 1920, comunitatea evreilor din Botoșani s-a reorganizat, adoptînd denumirea de „Eforia Comunității”, formă sub care a funcționat pînă la cel de al doilea război mondial.

Actualmente, Comunitatea evreilor (mozaică) din Botoșani, instituțiune de cult, organizată pe baza libertății exercitării cultului, desfășoară activitatea ei în deplină egalitate cu celelalte culte și pentru satisfacerea cerințelor religioase ale membrilor ei.

M. Schapira

Adevărul istoric asupra atitudinii Vaticanului față de atrocitățile naziste

Da, Papa Pius XII a știut!

A avut sau nu Papa Pius XII cunoștință de odioasele crime pe care le comiteau hitleristii în timpul celui de al doilea război mondial?

Aceasta este întrebarea cheie de la care trebuie să plece istoricul pentru a se pronunța asupra atitudinii Vaticanului în timpul momentelor cruciale ale omirii. Nu este, deci, de mirare că apărătorii pontifului au adoptat la început tactica negării. Astfel, fiind invitat de ziarul „Frankfurter Allgemeine Zeitung” să-și spună părerea asupra tezei lui Rolf Hochhuth, autorul piesei „Vicarul”, Albert Leiber, fostul secretar al Papei Pius, a afirmat într-un articol apărut la 27 martie 1963: „Pius XII nu cunoștea realitatea. Și nici aliații... Abia după război s-a putut cunoaște proporția crimelor naziste”.

Dar cam în aceeași perioadă, istoricul oficial al Vaticanului, Alberto Giovannetti, a publicat în oficiosul Sfințului Scaun „Osservatore Romano” un articol în care susținea altceva:

„Informațiile care parveneau la Vatican cu privire la aceste crime erau rare și vagi. De regulă, ele parveneau dintr-o singură sursă — puterile aliate — și se bazau pe informații de a căror exactitate nici chiar cei care le dădeau nu erau cu totul siguri”.

Dar interesul stîrnit în jurul atitudinii Papei Pius XII era prea mare pentru ca opinia publică să se declare satisfăcută cu acest gen de explicații. Se pare că și cercurile conducătoare ale Vaticanului au înțeles acest lucru, căci în iunie 1964 părintele Angelo Martini, unul din experții Vaticanului, a primit însărcinarea de a reexamina cu toată atenția întreaga chestiune. Deși face tot ce-i stă în putință spre a-l „justifica” pe răposatul Papă, Martini este totuși nevoit pînă la urmă să admită că Pius XII avea cunoștință de cele ce se întimplau. Dar să-i dăm cuvîntul chiar expertului Vaticanului.

„Pius XII a vorbit. Pentru că era dator să și pentru că cunoștea faptele. Trebuie să precizăm cum și ce știa despre exterminări și procedeele folosite. Cifra de 6 milioane dispăruți în cazul evreilor, nu a fost cunoscută decît la sfîrșitul războiului. Hotărîrea de a se ajunge la „soluția finală a problemei evreiești”, întredăruită încă de pe la mijlocul anului 1942, nu a devenit cunoscută în amănunt decît după înfrîngerea nazistilor.

Congresul Mondial Evreiesc, prin diferitele sale centre de cercetare, a putut stabili cifra aproximativă a victimelor, care la sfîrșitul anului 1944 era evaluată la 6 milioane. Agențiile evreiești au organizat difuzarea acestor informații, la fel ca și alte surse, printre care una din cele mai importante era guvernul polonez în exil, care primea informații din întreaga Polonie. Aceste informații erau exacte în esența lor: ele indicau localitățile unde se aflau lagăre de concentrare precizau procedeele de exterminare și evaluau cu oarecare aproximație numărul victimelor.

Papa mai primea și alte informații, din păcate nu prea frecvente și nu destul de precise, de la clerul din țările ocupate, de la preoții militari etc...”

Acestea aprecieri, în esența ei obiectivă și conformă cu adevărul istoric, expertul Vaticanului îi adaugă o rezervă, cu intenția evidentă de a „scuza” pasivitatea Papei: „Dar toate aceste știri erau lipsite de dovezi care să confirme autenticitatea lor și să ofere justificarea de a denunța realitatea.”

Dar chiar și cu această rezervă, declarația lui Angelo Martini reprezintă un pas înainte pe calea adevărului istoric. Ea are meritul de a spulbera legenda despre pretenția izolării în care s-ar fi aflat Vaticanul în toată perioada războiului.

LEGENDA ORMESSON

Această legendă a fost creată de Vladimir Ormesson, ambasadorul Franței la Roma pînă în anul 1940. Descrind stările de lucruri din acea perioadă, Ormesson folosește următorii termeni: „Cei care se aflau în cetatea Vaticanului în timpul ultimului război... pot afirma că Sfințitul Scaun era complet izolat. Fascismul și ulterior armatele lui Hitler au ridicat un

zid între mica cetate pontificală și restul lumii. Telegraful era controlat de fasciști. Posturile de radio străine erau burlate. Ca să nu mai vorbim de telefon. Eu sînt absolut convins și o afirm din suflet că Pius XII, ca și restul lumii nu a știut nimic despre monstruoasă rafină a căror victime au fost evreii...”

Nu e cîtuși de puțin greu de a spulbera această legendă. Nu, Vaticanul nu a fost izolat de lumea exterioară. Ne-o spune, printre alții cardinalul Tisserant, care s-a aflat și el la Roma în acea perioadă. Într-un discurs rostit la Paris la 13 decembrie 1944, cardinalul a afirmat: „În timpul acestui război, papalitatea nu a fost complet liberă. Totuși nu trebuie exagerat și nu se poate pretinde că acordurile de la Latran nu au fost suficiente pentru a garanta libertatea pontificală”.

Dacă la aceasta adăugăm că în perioada războiului se aflau la Vatican nu mai puțin de o sută de reprezentanți diplomatici, care se bucurau de imunitate diplomatică, expediind și primind valize cu corespondență, plecînd și revenind din țările lor, vedem că legenda despre izolarea Sfințului Scaun este lipsită de orice consistență. În plus, Vaticanul a putut să comunice tot timpul cu diverse țări din lume prin rețeaua diplomatică proprie, care cuprindea un număr apreciabil de nunciaturi și delegații apostolice.

S.O.S.-URI DEZNĂDĂDUITE

Toate aceste reprezentanțe ale Vaticanului nu trebuiau să facă eforturi speciale pentru a descoperi amarul adevăr. Deseori victimele hitleristilor adresa apeluri disperate nunciaturilor și reprezentanțelor apostolice, mai ales din Ungaria, Slovacia, Turcia etc.

Iată, de pildă, ce scrie iezuitul Fiorelli Cavalli, referindu-se la primăvara lui 1942: „La Vatican seoseau în acel timp apeluri desnădăduite și cereri de ajutor de la evrei din diferite țări și de la guverne, prin intermediul delegațiilor Marii Britanii, reprezentantului personal al lui Roosevelt pe lângă Pius XII, al delegațiilor apostolice din Statele Unite și Turcia, de la nunciaturile din Ungaria și Elveția.”

Sfințitul Scaun mai primea informații prețioase direct sau indirect de la oameni politici din diferite țări (chiar și din Germania, din partea unor cerouri antinaziste). Cazul cel mai tipic este cel al amiralului Canaris, șeful serviciului secret al celui de al treilea Reich, care de două ori a informat Vaticanul despre masacrarea evreilor.

Guvernele aflate atunci în exil, precum și cele aflate în război cu Germania, au remis numeroase documente secrete privitoare la atrocitățile hitleriste. Publicațiile oficiale și memoriile a numeroși oameni politici atestă acest lucru.

Însfîșit, mai ales începînd din anul 1942, s-a produs o adevărată ofensivă a memoriilor asupra Sfințului Scaun.

Corespondența Roosevelt-Pius XII arată că președintele S.U.A. a amintit de mai multe ori despre crimele comise de naziști. Astfel, într-o notă din 22 octombrie 1941, se referă la masacrarea populației evreiești din teritoriile ocupate din răsărit, arătînd că „depășește tot ce s-a cunoscut din timpurile cele mai brutale și mai bestiale ale umanității”.

CHESTIUNEA „ISRAELIȚILOR CATOLICI”

Date semnificative cu privire la poziția Vaticanului se găsesc și în culegerea de documente publicate în anul 1961 de „Civiltate Catolică” în chestiunea așa numiților „israeliți catolici”. Deși aceste documente au fost date publicității cu intenția vădită de a justifica pe Pius XII, efectul asupra cititorului atent este exact contrariul. Căci ele atestă fără putință de tăgădă că înaltul pontif era la curent cu cele ce se întimplau. Tăcerea sa este, deci, cu atît mai gravă.

Importanța acestor articole este subliniată de faptul că au fost redactate după consultarea arhivelor secrete ale oficiului diplomatic al Vaticanului.

Unul din aceste documente arată că după promulgarea, la 9 septembrie 1941, a ordinului cod ebraic-slovac, în fapt o ordonanță guvernamentală care reproduce legile antisemite de la Nürnberg, reprezentantul Vaticanului, cardinalul Giuseppe Burzio, a trimis un raport detaliat asupra problemei. Pe baza acestui raport, Vaticanul a remis ministrului Slovaciei la Vatican o notă de protest privind situația „israeliților catolici”. La 9 martie 1942, Burzio, aflînd că se pregătește deportarea în masă a tuturor evreilor slovaci, i-a informat de îndată pe superiorii săi de la Roma: „Deportarea a 80.000 persoane în Polonia, unde să fie la bunul plac al naziștilor, a scris textual diplomatul pontifical, echivalăază cu condamnarea la moarte a celor mai mulți dintre ei.”

Este adevărat că în această împrejurare Vaticanul a schițat unele încercări de a lua atitudine, adresînd o notă ministrului Slovaciei la Roma. Dar această acțiune nu a fost destul de energică și n-a avut urmări practice. În Slovacia ca și în numeroase alte țări ocupate, deportările au continuat, soldîndu-se cu sute de mii de victime nevinovate.

UN EPISOD DE UN PATETIC DRAMATISM

Un episod de un puternic dramatism s-a petrecut în plin război la sediul nunciaturii din Berlin, condusă de atunci de cardinalul Cesare Orsenigo. Într-una din zile s-a prezentat un tânăr ofițer nazist, Kurt Gerstein, care intrase în Waffen S.S. pentru a putea cunoaște și divulga apoi secretele monstruoasei activități din lagărele de exterminare. După ce a cules suficient material în lagărul Treblinka el s-a prezentat la nunciatură din Berlin pentru a-l remite cardinalului Orsenigo. Dar secretarul acestuia nici nu l-a lăsat să intre la înaltul prelat și nici nu se știe dacă i-a predat acestuia documentele.

Acesta nu este cîtuși de puțin singurul episod dramatic cînd matorii oculari au încercat să ia legătură cu Vaticanul.

În aprilie 1944 doi deținuți care reușiseră să evadeze din lagărul de la Auschwitz-Birkenau au izbutit să se pună în legătură cu reprezentantul pontifical de la Bratislava. În octombrie același an nunciul apostolic din Elveția Bernardini, a transmis la Vatican un raport al președintelui comunităților evreiești din această țară care cuprindea amănunte despre deportări, cerînd intervenția Papei.

Însfîșit, în arhiva Vaticanului s-a păstrat textual telegrama trimisă de nunciul apostolic de la Istanbul, cardinalul Roncalli (ulterior Papa Ioan XXIII), datată 28 februarie 1944 și care are următorul text: „Marele rabin al Ierusalimului Herzog, a venit personal la delegația apostolică să mulțumească oficiilor Sfințului Părinte și Sfințului Scaun pentru toate formele de caritate manifestate față de israeliți în ultimii ani; imploră intervenție rapidă și eficientă pentru israeliți... care sînt în pericol datorită retragerii eventuale a trupelor germane”.

Din toate acestea se vede că Vaticanul a fost mai mult decît bine informat. Dovezile sînt mai mult decît concludente.

Iar concluzia care se impune după cercetarea bogatului material adunat în ultimii ani este clară: PAPA A ȘTIUT ȘI A TĂCUT.

stiri

COLOCVIU IUDEO-CREȘTIN LA PARIS

Peste 500 persoane, printre care și numeroase personalități, au luat parte la dezbaterile publice organizate în sala teatrului „Ambasador” din Paris sub titlul: „Evreii la conciliul Vatican. De ce?”

Președintele dezbaterii, profesorul Baruch, a insistat în cuvântul introductiv asupra valorilor etice ale iudaismului.

Șef rabinul Parisului, Meier Jaiss a făcut o amplă incursiune istorică cu referire la monstruoasă acuzație de deicid aruncată în seama evreilor. El a subliniat răspunderea ce revine acum Vaticanului de a spulbera această acuzație.

Preotul catolic Abriel s-a declarat de acord cu argumentarea Șef rabinului Parisului, arătând că nu este ciușă de puțin ușor a schimba un punct de vedere în vigoare de două mii de ani.

Șef rabinul Franței, dr. Iacob Kaplan, și-a exprimat satisfacția pentru faptul că în zilele noastre s-a copt ideea reabilitării evreilor pentru o crimă pe care nu au săvârșit-o. Dr. Kaplan a enumerat o seamă de papi și gânditori creștini care în decursul timpurilor și-au exprimat îndoiala față de acuzația că evreii s-au făcut vinovați de moartea lui Isus. Cu toate acestea, pînă în zilele noastre această acuzație nu a fost retrasă.

PROCESUL CĂLĂILOR DE LA SOBIBOR

La începutul lunii septembrie va începe în orașul vest-german Hagen procesul unui grup de 11 foști S.S.-iști și polițiști care s-au făcut vinovați de exterminarea a 250 mii oameni în lagărul morții de la Sobibor.

La proces vor depune mărturie, printre alții, 34 supraviețuitori, veniți în acest scop din S.U.A., Israel și din alte țări.

DONAȚIA UNEI PROFESOARE DANEZE

Profesoara daneză Helene Bek, creștină, a lăsat prin testament întreaga ei avere, evaluată la 250 mii coroane, pentru copii evrei din Danemarca.

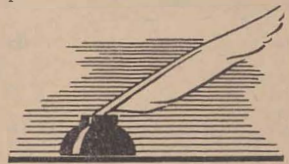
O CARTE RARĂ

Un profesor de teologie de la o universitate vest-germană a făcut recent un dar deosebit bibliotecii „Spinoza” din Haifa: un exemplar rar al „Tratatului teologic-politic”. Această carte Spinoza a scris-o în anul 1670, în limba latină și se crede că în prezent nu mai există în toată lumea decât trei exemplare ale ediției originale. Exemplarul oferit acum bibliotecii a fost găsit îndată după război într-o ladă de gunoi, într-un oraș vest-german.

LEGEA ÎMPOTRIVA RASISMULUI ÎN NOUA ZEELANDA

După exemplul parlamentului Noii Zeelande a adoptat o lege care pedepsește manifestările de rasism sau antisemitism.

În noua Zeelandă trăiesc în prezent 5.000 evrei.

O CARTE DESPRE EVREI ȘI IUDAISM

În Olanda a apărut o amplă lucrare colectivă despre evrei și iudaism. Volumul, care numără peste 500 pagini, cuprinde eseuri și studii despre istoria, limba și literatura poporului evreu.

EXPOZIȚIE LA SAN FRANCISCO

Biblioteca municipală din San Francisco a amenajat o expoziție consacrată împlinirii a o sută de ani de literatură modernă idiș. Sunt expuse ediții diferite din operele clasicilor literaturii idiș, precum și opere ale unor scriitori contemporani.

ARTHUR MILLER PREȘEDINTE AL P.E.N. CLUBULUI

Cunoscutul dramaturg evreu-american Arthur Miller a fost ales în unanimitate președintele P.E.N. Clubului, organizația internațională a scriitorilor.

CENTRU EVREESC PE LÎNGĂ O.N.U.

Din inițiativa unui comitet prezidat de senatorul Iacob K. Iarvits se proiectează crearea unui centru evreiesc pe lângă O.N.U. El va completa centrele romano-catolic și protestant. Edificiul va avea un lăcaș de rugăciune, o bibliotecă, un muzeu, precum și săli de studiu.

INCA O CARTE DESPRE MANUSCRISELE DE LA MAREA MOARTĂ

Pergamentele descoperite în munții Iudeii și în peșterile din apropierea Mării Moarte continuă să suscite interesul viu al savanților din numeroase țări. Au și apărut numeroase lucrări consacrate acestei teme.

În această ordine de idei, semnalăm că în editura „Ikuf” din New York a fost publicată cartea lui S. Glazman, în limba idiș despre valoroasele pergamente.

ÎMPOTRIVA ANTISEMITISMULUI ȘI RASISMULUI

Jean-Paul Sartre, George Duhamel, André Chamson, Pierre Bloch, Vercors și alte personalități eminente ale vieții culturale franceze au aderat la Comitetul de onoare al Mișcării împotriva rasismului și antisemitismului de la Paris.

AMFORA DIN PERIOADA TALMUDICĂ

Scafandri au scos la lumină mai multe obiecte antice scufundate în apele golfului Eilat, de la Marea Roșie. Printre acestea, un mare interes prezintă o amforă din pământ ars, datînd din epoca talmudică. A fost de asemenea scoasă din fundul mării o ancoră din aceeași perioadă.

PENTRU UN DIALOG ÎNTRE EVREI ȘI MUSULMANI

Dr. Emanuel G. Scoblionko, președintele Consiliului mondial al sinagogilor, a făcut propunerea de a se începe un dialog între conducătorii religioși evrei și musulmani. Această propunere a fost salutăată de către dr. N. N. Sorreibe, directorul fundației islamice din New York. „Islamismul, creștinismul și iudaismul — a declarat d-sa — nu sînt numai surori ale aceleiași familii, dar în esența lor sînt identice”.

Propunerea a fost salutăată și de conducătorii creștini. Astfel, revista „Secolul creștin” scrie: „E un fir subțire acela aruncat de dl. Scoblionko peste prăpastia dintre musulmani și evrei dar el va putea deveni un pod peste care să pășească cu încredere,

stiri

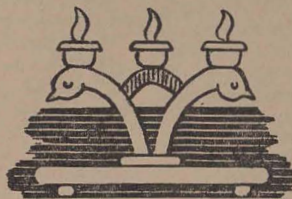
astfel ca rezultatul să fie pacea”. La rîndul său, profesorul William Ernest Hocking, de la universitatea Harvard, a calificat propunerea drept „o acțiune justă și curajoasă”.

UN TEMPLU ÎN BROOKLYN

Evreii sefarzi din Mapleton, Brooklyn, un cartier al orașului New York, și-au construit un nou templu. Cei mai mulți credincioși ai congregației sînt originari din orașul grecesc Iania și s-au stabilit în S.U.A. cu 50 de ani în urmă.

ISTORIA UNIVERSALĂ A POPORULUI EVREU

În editura Rutgers University Press din New York va apare Istoria universală a poporului evreu, lucrare monumentală în 20 de volume. În Anglia, lucrarea va fi edi-

tată de casa W. H. Allen et Co. O traducere în limba ebraică urmează să apară în Israel.

Primul volum, intitulat „Zorile civilizației” este redactat de un colectiv alcătuit din zece istorici.

DIN ISTORIA COMUNITĂȚII EVREIEȘTI DIN ANGLIA

Comunitatea evreilor din Londra a aprobat un proiect de cercetări demografice în vederea alcătuirii unui studiu demografic și sociologic al acestei comunități.

VIAȚA EVREIASCĂ DIN CASABLANCA

Gubernatorul orașului Casablanca (Maroc) a vizitat instituția evreiască „Aide scolaire” exprimînd conducătorilor ei felicitări pentru activitatea depusă.

La scurt timp după aceea, guvernatorul a vizitat sediul comunității evreiești din oraș, fiind primit de către conducătorii obștii și de marii rabini Messas și Malkas.

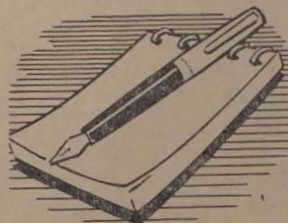
Recent autoritățile marocane au interzis apariția unui ziar antisemit ce apărea la Casablanca.

AȘEZARE DE PE VREMEA REGELUI SOLOMON

Cu prilejul unor săpături de fundație pentru o nouă construcție într-o localitate din apusul Negheului au fost descoperite rămășițele unei așezări din timpul regelui Solomon.

PREMIU LITERAR

„Alianța israelită universală” din Franța a instituit un premiu literar, „Henry Toledano” ce va fi decernat anual pentru o operă literară valoroasă cu subiect evreiesc.

MĂRTURIE TRAGICĂ

Printre filmele prezentate la recentul Festival internațional de la Moscova a fost și producția franco-israeliană „Amintește-ți!”. Filmul înfățișează destinul unui supraviețuitor al lagărului nazist de la Auschwitz, venit să depună ca martor la procesul lui Eichmann. Cadrul depășește însă depozitia martorului, evocînd suferințele îndurate de el în lagărul de exterminare.

COMUNITATEA DIN SURABAYA

Comunitatea evreiască din Surabaya numără 13 familii, însumînd 60 de suflete, față de 1.000 suflete cit cuprindea această obște înaintea celui de al doilea război mondial. La Surabaya există o sinagogă, în care se oficiază în fiecare sîmbătă și în zilele de sărbătoare.

„AKTION SÜHNEZEICHEN”

Sub această denumire a devenit cunoscută gruparea tineretului vest-german care și-a propus drept țel să răs-

cumpere prin muncă păcatele părinților lor, care au participat într-o formă sau alta la ororile naziste. O grupă de tineri și tinere din R.F.G., a lucrat un timp mai îndelungat la construirea unei școli în Israel.

15 SINAGOGI NOI LA PARIS

15 sinagogi și instituții Talmud Tora au fost inaugurate la Paris și în suburbii începînd din anul 1960.

În ultima vreme au fost constituite comunități evreiești în orașele: Thiais, la sud de Paris, Fontainebleau și Croteil.

EVREII DIN ALGERIA

Președintele Consistoriului evreilor din Algeria, Hababou, a declarat că autoritățile de stat din această țară manifestă toată simpatia față de cerințele cetățenilor mozaici. La Alger funcționează două sinagogi.

PRIMARUL ORAȘULUI MANCHESTER

Farmacistul Bert Langton a fost ales primar al orașului Manchester din Anglia. Langton este membru al comunității evreiești din acel oraș.

LUCRĂRI DE ARTĂ LA HONG KONG

Vechea sinagogă sefardă din Hong Kong este vestită pentru obiectele sale de artă. Între altele de o mare valoare artistică sînt unele în care se păstrează sulurile sfinte. O asemenea urnă, de formă cilindrică, e construită din lemn de măsline, cu ornamente de argint și catifea scumpă. Caseta e încheiată cu cuișoare de argint, în număr de o mie.

În prezent se efectuează lucrări de restaurare a acestor obiecte de artă sinagogală.

DESCOPERIREA UNEI CASE DE PE TIMPUL LUI EZRA

Cu ocazia unor săpături arheologice efectuate la Ein Gadi au fost descoperite câteva urcioare cu sigilii ebraice, datînd din secolul al cincilea dinaintea erei noastre.

În apropiere a fost scoasă la lumină o locuință de pe vremea lui Ezra și Nehemia. (Circa 2500 de ani). Prof. Beniamin Mazar, conducătorul expediției, a declarat că este pentru prima oară că o locuință particulară a fost găsită într-o stare atît de bună în cursul unor săpături arheologice.

GENERALUL VALDEMAR LEVY CARDOSO

Generalul-maior Valdemar Levy Cardoso a fost avansat de curînd la gradul de general, cel mai înalt grad în armata braziliană. Generalul Cardoso este descendentul unei vechi familii sefarde, ce a părăsit Spania și vechiul continent din pricina inchiziției.

stiri

קדוש=קדוש

[illegible]